

Вікторія СОЛОШЕНКО,
кандидатка історичних наук, доцентка,
заступниця директора з наукової роботи
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ПОДОЛАННЯ ОБТЯЖЛИВОГО НАЦИСТСЬКОГО МИНУЛОГО У КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ ФРН (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ АРТУСТАНОВ)

Анотація. У статті досліджено питання подолання обтяжливого нацистського минулого Федеративної Республіки Німеччина. Основну увагу приділено звільненню від панування політики націонал-соціалізму у культурній сфері. Важливим складником вивчення історії нацизму є дослідження справи А. Вейнмюллера, донині невідомих архівних документів, Проаналізовано відверті кроки артустанов, їх основні інструменти, які є науковим підґрунтям для реалізації низки проектів щодо пошуку та розсекречення важливих архівних документів.

Ключові слова: Німеччина, аукціонні будинки «Адольф Вейнмюллер», «Ноймейстер», культурні цінності, незаконне переміщення, відчуження, націонал-соціалізм.

У Німеччині за останні десять років значно активізовано роботу з подолання наслідків політики націонал-соціалістичного панування в культурній сфері. Події Другої світової війни мали вкрай негативні наслідки для значної кількості митців, людей творчих професій, та для творів мистецтва, культурних цінностей. Це величезний масив злочинів – позбавлення приватної власності, дискримінація, переслідування і фізичне знищення мільйонів людей. Цілеспрямована державна стратегія нацистської Німеччини у період 1933–1945 років полягала у пограбуванні тисячолітніх надбань людства. Тоді німецька державна машина та її складники систематично діяли і проти власних громадян, втілюючи у життя злочинні цілі.

У статті висвітлено питання подолання обтяжливого минулого у ФРН на прикладі дослідження діяльності артдилерів, власників аукціонних будинків «Адольф Вейнмюллер» і «Ноймейстер». У цьому зв'язку важливою і невідомою для українських дослідників є діяльність відомого мюн-

хенського художнього аукціонного дому «Адольф Вейнмюллер» («Adolf Weinmüller»)¹, який заклав підґрунтя розвитку сучасного мистецтва в Мюнхені й аукціонного дому «Ноймейстер» («Neumeister»)².

Вважаємо за доцільне розкрити місце і роль аукціонного будинку «Адольф Вейнмюллер» у нацистській торгівлі творами мистецтва. Важливо підкреслити, що історія цього аукціонного будинку донині є малодослідженою.

Історичні аспекти артринку детально розкриті К. Герхенрьодером³, П. Ватсоном⁴, ці наукові розвідки було доповнено працями Г.П. Турнса⁵. Дослідники акцентують, що всі сучасні тенденції артринку мають свою багаторічну, а іноді багатовікову традицію та історію. Зарубіжна історіографія, присвячена проблемі викрадених та відчужених нацистами культурних цінностей, представлена широким колом досліджень учених різних країн світу В. Айхведе⁶, П. Грімстед⁷, Р. Денель⁸, У. Гартманна⁹, Н. Кислинської-Лобкович¹⁰, М. Хопп¹¹, М. Гоффманн¹², А. Хойс¹³, В. Рупперта, К. Фурмейстера¹⁴ та ін.

Варто підкреслити, що досвід ФРН у розв'язанні важливого завдання – подолання обтяжливого нацистського минулого через ідентифікацію та повернення розграбованого нацистами майна, культурних цінностей є неоціненним. Вирішення цього кола проблем протягом останніх десятиліть було поставлено на ґрунтовну державну основу. Виходячи з положень Вашингтонської декларації від 3 грудня 1998 року, Федеральний уряд об'єднаної Німеччини взяв міжнародне зобов'язання зробити свій внесок у дослідження походження та реституцію культурних цінностей¹⁵.

Ґрунтова робота триває щодо пошуків втрачених творів мистецтва, реконструкції колекцій, які проливають світло на історію творів мистецтва. Ба більше, з допомогою списків творів можна підтвердити справжність або виявити підробку. Німецькі державні музеї, архіви та бібліотеки для сприяння пошуку конфіскованих нацистами творів мистецтва підготували низку інформаційних матеріалів, які дозволяють знайти численні докази автентичності та перевірити право власності за період з 1933 до 1945 року. Адже у перші повоєнні десятиліття було приділено недостатньо уваги виявленню та поверненню культурних цінностей, втрачених за часів нацистського панування. Нині проблемою залишається дослідити долю багатьох предметів культури, які було конфісковано або викрадено у власників у 1933–1945 роках, або продано без згоди власника. Такі цінності недостатньо досліджено у світі та ФРН зокрема.

У цьому зв'язку варто згадати про відому виставку «дегенеративного мистецтва», яка проходила 19 липня 1937 року. На ній було продемонстровано майже 650 творів, конфіскованих з 32 музеїв Німеччини, експонували їх у 12 містах для понад 3 млн шанувальників мистецтва. А вже 20 березня 1939 року приблизно 5 тис. творів живопису і графіки було спалено в Берліні. Щодо решти творів, то частину з них було продано за кордон¹⁶.

Важливим кроком у подоланні політики нацистського минулого стало заснування у Німеччині (м. Магдебург) у 1998 році Координаційного бюро, пізніше Німецького центру втрачених культурних цінностей. Завдяки його створенню та діяльності з розшуку втрачених культурних цінностей наукові дослідження у цій площині якісно зросли. Співробітники центру займаються також створенням банку інформації про викрадені чи втрачені культурні цінності.

Важливим залишається зв'язок між змістом та цінністю твору мистецтва у науковому і економічному сенсі. Загалом артринок, тенденції та зміни, що відбуваються на ньому, потребують на сучасному етапі ґрунтовного опрацювання. Доволі часто торгівля вже сприймається не через економіку, а більше через мистецтво. Нині міжнародний артринок зарекомендував себе як важлива культурна і економічна галузь, у якій встановлено мільйонні рекорди продажу творів мистецтва.

Віденський аукціонний будинок «Доротеум» («Dorotheum») має понад трьохсотрічну історію і донині обіймає у німецькомовному просторі провідні позиції. Він найстаріший із головних аукціонів світу, який в рамках глобалізації світового ринку мистецтв відкрив нові представництва у деяких австрійських містах, у Зальцбурзі, а також інших містах Європи – у Празі й Мілані. Щорічно «Доротеум» проводить майже 600 аукціонів, велика частина з яких – щоденні «аукціони без каталогу» в палаці Доротеум. Під час аукціонних тижнів проводять продажі рідкісних творів образотворчого мистецтва – від робіт старих майстрів до стилю модерн і сучасного мистецтва¹⁷.

Досліджуючи діяльність аукціонного будинку «Адольф Вейнмюллер», варто більш детально проаналізувати біографію артдилера і колекціонера. Адольф Вейнмюллер народився у Фейстенхарі (Верхня Баварія). Був німецьким артдилером часів націонал-соціалізму і часів ФРН. У 1905 році А. Вейнмюллер розпочав навчання на державній службі у Бад Рейхенхалі. Під час Першої світової війни був солдатом Західного фронту, після чого у 1921 році повернувся до роботи і став незалежним артдилером у Мюнхені на Макс-Йозефштрассе. Однак про його артдіяльність у 1920-х роках є небагато відомостей. У 1931 році А. Вейнмюллер вступив до лав НСДРП (підтвердженням цього є членський квиток за номером 626358), тоді його кар'єра стрімко пішла вгору.

Адольф Вейнмюллер брав активну участь у переслідуванні артдилерів єврейського походження. Є листування, датоване 1935 роком, у якому повідомлялося, що протягом чотирьох тижнів вони зобов'язані закрити свою справу. Цей лист був прямо дотичний до А. Вейнмюллера. Так він позбавився єврейської конкуренції.

Підкреслимо, що бойкот 1933 року євреїв негативно вплинув на діяльність артдилерів, а пізніше і на підготовку у листопаді того ж року відпо-

відного закону про культуру. У Мюнхені – місті мистецтв, усі ліквідовані маленькі підприємства одночасно змушені були виставити свої товари на продаж. У такий спосіб євреїв було повністю витіснено з цієї важливої економічної і культурної сфери. Після того як артдилеру єврейського походження Х. Гельбінгу довелося закрити свою справу, 1936 року активніше розгорнув свою діяльність Мюнхенський аукціонний дім «Адольф Вейнмюллер». У наступні роки А. Вейнмюллер був поза конкуренцією. Клієнтами аукціонного будинку були відомі високопосадовці націонал-соціалісти – особистий секретар А. Гітлера М. Борман, впливові артдилери замовляли у нього об'єкти мистецтва для «спеціальної місії Лінц». Аукціоніст мав зв'язки з багатьма високопосадовцями націонал-соціалістами; безпосереднього знайомства з А. Гітлером у А. Вейнмюллера, певно, що не було. Він очолював Спілку німецьких торговців творами мистецтва та антикваріатом, також мав аукціонний будинок у Відні.

Вейнмюллер завжди був опонентом у наданні іншим ліцензій на ведення артторгівлі та на розширення діяльності і так засвідчував свою монополію у Мюнхені, а також радником різних установ та інституцій, таких як промислова та торгова палати. Після 1945 року не було нікого, хто міг би з ним конкурувати за перше місце в артторгівлі Мюнхена.

Варто зазначити, що американці після війни намагалися виступити із звинуваченнями проти А. Вейнмюллера і до 1948 року він навіть не отримав ліцензії. Однак довести, що він вів торгівлю відчуженими культурними цінностями, не вдалося, оскільки буцім-то документи згоріли під час повітряного нападу, а сам аукціонний будинок було зруйновано. Усі спроби завадити його діяльності наражалися на спротив, його свідченням вірили. Навіть після завершення війни він міг продовжувати робити свою звичну справу.

Наступником Адольфа Вейнмюллера був аукціоніст Рудольф Ноймейстер, який у 1951 році оселився в Мюнхені і вже у липні 1958-го викупив аукціонний дім «Адольф Вейнмюллер». Для Р. Ноймейстера аукціонний будинок А. Вейнмюллера був важливим. Малюнки, картини, графіка, порцеляна, прикраси, меблі – в аукціонному будинку мистецтв «Ноймейстер» у Мюнхені і нині зберігаються у досить великій кількості. Це численні твори мистецтва, датовані початком XV ст. і донині.

Важливо зазначити, що донька Рудольфа Ноймейстера Катрін Штоль у 2008 році перейняла справу батька і стала власницею «Ноймейстер». Прагнувши долучитися до справи подолання наслідків політики націонал-соціалізму в культурній сфері, К. Штоль відкрила доступ до закритих архівів аукціонного будинку «Ноймейстер» (наступник аукціонного будинку «Адольф Вейнмюллер»). К. Штоль здійснила незвичний крок – вона спонукала до наукового дослідження історії нацизму у сфері культури за допомогою вивчен-

ня справи архівних документів аукціонного будинку «Адольф Вейнмюллер». Це стало великим проривом у справі розкриття злочинів націонал-соціалістів і вагомим кроком у подоланні обтяжливого минулого у ФРН.

Слід також зазначити, що на такі відверті кроки донині не зважувався жоден аукціонний будинок Німеччини. К. Штоль, надаючи доступ до архівів, заклала підґрунтя для реалізації низки наукових проєктів щодо пошуку та розсекречення архівних документів про твори мистецтва. Катрін Штоль, дізнавшись, що аукціонний будинок «Адольф Вейнмюллер» має проблемну історію, запросила у 2009 році до виконання дослідницького проєкту Центральний інститут історії мистецтв у Мюнхені та Центр дослідження походження творів мистецтва в Берліні. Вагомим був внесок у цю непросту справу мистецтвознавців Майке Хопп та Уве Гартманна. Результати проведених досліджень були опубліковані та широко оприлюднені у травні 2012 року. Підтвердженням є спеціалізовані видання Центрального інституту історії мистецтв у Мюнхені і кандидатська дисертація М. Хопп «Арт-дилери в нацистській Німеччині. Адольф Вейнмюллер у Мюнхені та Відні»¹⁸. Перший робочий контакт між Катрін Штоль і Майке Хопп відбувся ще у 2008 році, і знайдені книги було передано для розсекречення та подальшого оцифрування.

Під час досліджень у Центральному інституті історії мистецтв у Мюнхені у 2016 році автору статті випала приємна можливість долучитися до нової пошукової атмосфери аукціонного будинку «Ноймейстер», послухати лекцію Катрін Штоль про історію і викриття злочинів націонал-соціалізму, роль відомих артдилерів Мюнхена 1930–1960 рр. і аукціонного будинку свого батька, власницею якого вона нині є. Тож К. Штоль спромоглася на такі важливі і рішучі кроки – розшукати і опитати свідків, знайти закриті документи і дослідити їх, розсекретити і оцифрувати. Така життєва позиція, її свідомі та слухні підходи до минулого уможливили головне – зробити висновки для нинішніх поколінь. Важливою особливістю, яку також слід наголосити, було й те, що цей пошуковий проєкт частково фінансовано її власним коштом.

У підвалі цього аукціонного будинку було знайдено вогнетривку шафу з документами, які проливають світло на всі збережені зв'язки аукціонних справ (маючи всі протоколи) також і повоєнного часу. Серед збережених документів знаходиться база даних. Вона містить 35 тис. записів, а якщо брати окремо, то це 150 тис. імен, номерів, цін відповідних творів мистецтва тощо. Зазначу, що ці облікові книги зі старого паперу, він недовговічний і частково у поганому стані. Тож Катрін Штоль вбачала найпершим завданням реставрацію документів, імператив їх подальшої оцифровки. То ж було повністю оброблено, оцифровано і транскрибовано 35 тис. документів.

Підкреслимо, що анотовані каталоги було знайдено у технічному приміщенні, в якому протягом року обертається близько 15 тис. об'єктів культури. «Однак ми ніколи не розраховували у виключно технічному приміщенні знайти такі важливі документальні джерела», – засвідчила К. Штоль¹⁹. Так, в аукціонному будинку «Ноймейстер» було оприлюднено сенсаційну знахідку: майже повноцінний архів аукціонних протоколів аукціонного дому «Адольф Вейнмюллер». Переважна більшість каталогів зараз анотовані та підписані від руки, важливо, що розкриті імена постачальників і покупців. Ці каталоги – оригінали документів діяльності будинку, анотовані екземпляри, де зазначені не лише постачальники, а й покупці творів мистецтва. Ця знахідка проливає світло на взаємозв'язки і дозволяє здійснити ретельний аналіз відповідних купівель та продажу. Документи не лише про аукціонний дім у Мюнхені, а також окремі аукціони віденських активів А. Вейнмюллера. Важливим є те, що мюнхенські документи без прогалин, але у віденських документах відсутні деякі каталоги. Знайдено одинадцять із вісімнадцяти каталогів, які є нерівномірно насиченими, і вони можуть дати важливі нові знання. Це означає, що нині можливо відтворити повну картину того, що було куплено, продано та запропоновано через аукціонний будинок. Загалом усе це розсекречено, хоча, звичайно, ще лишилося багато запитань щодо історії походження тих чи тих об'єктів.

Варто наголосити, що в аукціонному будинку «Ноймейстер» є три архіви, де зберігалися документи. Кожен із них по-своєму важливий. Розшукуючи документи, було проведено опитування співробітників, які багато років як вийшли на пенсію, щодо того, чи можливо знайти ще будь-які документи часів А. Вейнмюллера, чи вони взагалі є. Досвідчені архіваріуси суттєво допомогли у розв'язанні цього кола питань.

Навіть побіжно перевіривши документи, стало зрозуміло, що знайдено важливу інформацію, яка проливає світло на нові, актуальні події та випадки з минулого. Було з'ясовано, що є суттєві доповнення до цих документальних джерел.

Також є приклади, які підтверджують значні прибутки від поставок гестапо. А. Вейнмюллер завжди заперечував звинувачення на свою адресу, що гестапо його постачало. Однак, на підтвердження причетності А. Вейнмюллера до цього, німецькі дослідники знайшли докази, що поставки здійснювали протягом тривалого часу.

Націонал-соціалістами в Європі у період з 1933 до 1945 року було викрадено неймовірно велику кількість творів мистецтва – 600 тис.: із них 200 тис. у Німеччині та Австрії, 100 тис. у Західній Європі та 300 тис. у Східній Європі. Важливим є те, що близько 100 тис. екземплярів ідентифікованих творів мистецтва донині ще не повернуто законним власникам, вони знаходяться в офіційних і приватних колекціях різних країн світу. Тим часом мільярди

доларів як предмети мистецтва досі розкидані світом. Попри значні зусилля з реституції викрадених колекцій в Америці та Європі з часів Другої світової війни, майже 100 тис. об'єктів усе ще не знайдено²⁰.

Досліджуючи артдіяльність Адольфа Вейнмюллера, можна провести паралелі з Гільдебрандом Гурліттом, який досяг найбільших успіхів за часів панування націонал-соціалізму, але навіть після війни залишався працювати артдилером. Він залишив велику колекцію картин, про яку стало відомо лише у 2012 році. Цей мюнхенський скарб здивував світ і став «знахідкою століття». Протягом десятків років колекцію дбайливо оберігав його син Корнеліус Гурлітт.

Окрім всього іншого, це означає, що багато сучасних та минулих процесів мають бути досліджені, осмислені і висвітлені по-новому. Важливим залишається значення знайдених документів для дослідження періоду націонал-соціалізму.

Важливо розкрити і доволі вразливий бік проблеми – вже з'явилися заявники, які володіють фактами і вони можуть висувати чинні вимоги. Як саме ці вимоги задовольняти – складне питання. Основою є ці вкрай важливі документи щодо обставин чи особистостей, задіяних націонал-соціалістами. Артторгівля у Третньому рейху була задіяна у виявленні неарійської власності та культурних цінностей. Це питання є недостатньо висвітленою сторінкою нацистського терору. Мюнхенський аукціонний будинок «Ноймейстер» першим дозволив подивитися на речі крізь призму документальних джерел – і, як слушно зазначила мистецтвознавець Майке Хопп, першим поділився болючим досвідом. Впливові німецькі газети досить слушно повідомили широку громадськість про розсекречення архівів мюнхенського аукціонного дому «Ноймейстер».

Також завдяки доступу до історичних документів було реалізовано інший проект, який охоплював період вже після 1945 року. Здійснення цього проекту дало змогу відстежити активність аукціонного дому в ті непрості часи панування нацистів. Клієнти, які втекли від А. Гітлера і нацистів до США, навіть за океаном у повоєнні часи позитивно відгукувалися про артдилера А. Вейнмюллера. Певно, не було підстав для того, щоб його односторонньо звинувачувати²¹.

Однак не варто забувати, що під впливом Голокосту та всіх незбагнених злочинів, скоєних гітлерівським режимом, процес подолання наслідків політики націонал-соціалізму гальмувався і проходив без такої наполегливості, як нині.

Підбиваючи підсумки, слід особливо наголосити, що досить важливим є досвід ФРН останніх десятиліть у справі подолання обтяжливого минулого, наслідків політики націонал-соціалізму в культурній сфері. Це стосується, зокрема, розшуку та реституції втрачених, викрадених чи незаконно відчуже-

них творів мистецтва. Неординарний та мужній крок власниці аукціонного дому – «Ноймейстер» К. Штоль цілком лягає у площину державної політики сучасної Німеччини у цій сфері. Таке нове ставлення у громадян ФРН до успадкованої від Третього рейху проблематики, реальні кроки відомого аукціонного дому в Баварії є слухним доповненням до наукового дослідження історії нацизму і його загарбницької політики у царині культури та мистецтва.

- ¹ Datenbank Kunst- und Kulturgutauktionen 1933–1945. Adolf Weinmüller Münchener Kunstversteigerungshaus. Adolf Weinmüller Wiener Kunstversteigerungshaus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lostart.de/Webs/DE/Provenienz/Weinmueller/Auktion Nav.html?cms_param=ANHAUS_ID%3D616100381%26node%3Dexpand
- ² Neumeister Münchener Kunstauktionshaus GmbH & Co [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.neumeister.com/>
- ³ Herchenröder C. Die Kunstmärkte. – Auflage 4. – München: Econ Verlag, 1972. – 336 s.; Herchenröder C. Die neuen Kunstmärkte. Analyse-Bilanz-Ausblick. – Verlag Wirtschaft und Finanzen. – Auflage 1, 1990. – 356 s.; Herchenröder C. Die Kunstmärkte im Wandel. Vom Jahrzehnt des Umbruchs in die Gegenwart. – Düsseldorf: Verlag Wirtschaft und Finanzen, 2000. – 352 s.
- ⁴ Watson P. From Monet to Manhattan: The Rise of the Modern Art Market. – London: Hutchinson, 1992. – 558 p.
- ⁵ Thurns H. P. Der Kunsthändler – die Wandlungen eines Berufes. – Munich: Hirmer Verlag, 1994. – 296 s.
- ⁶ Eichwede W., Zubkova E. Zur Anatomie des Kunstraubs: Die Kunst als Opfer deutscher und sowjetischer Politik im Zweiten Weltkrieg // Arsprото: Das Magazin der Kulturstiftung der Länder. – 2014. – № 4. – S. 25–29.
- ⁷ Kennedy Grimsted P. Art and Icons Lost in East Prussia The Fate of German Seizures from Kyiv Museums // Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. – 2013. – Vol. 61. – № 1. – P. 47–91.
- ⁸ Dehnel R. Die Täter, die Opfer und die Kunst: Rückblick auf den nationalsozialistischen Raubzug // Osteuropa Kunst im Konflikt. Kriegsfolgen und Kooperation in Europa. – 2006. – № 1–2. – Januar-Februar. – S. 15–17.
- ⁹ Hartmann U. Immer noch Nazi-Raubkunst in Thüringer Sammlungen MDR Thüringen. – 8 February 2013, 7 February 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lootedartcommission.com/PVLSVK53591>
- ¹⁰ Cieslinska Lobkowicz N. Gründe, Abgründe, Ansprüche Restitutionspolitik in Polen. Die Täter, die Opfer und die Kunst // Osteuropa Kunst im Konflikt. Kriegsfolgen und Kooperation in Europa. – 2006. – № 1–2. – Januar-Februar. – S. 263–287.
- ¹¹ Hopp M. Kunsthandel im nationalsozialismus: Adolf Weinmüller in München und Wien. – Köln: Böhlau Verlag, 2012. – 411 s.
- ¹² Hoffmann, Nikola Kuhn Hitlers Kunsthändler: Hildebrand Gurlitt 1895–1956, C.H. Beck, 2016. – 400 s.
- ¹³ Heuss A. Kunst- und Kulturgutraub: Eine vergleichende Studie zu Besatzungspolitik der Nationalsozialisten in Frankreich und der Sowjetunion. – Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter, 2000. – S. 385.
- ¹⁴ Ruppert W., Fuhrmeister C. Zwischen Deutscher Kunst und internationaler Modernität. Formen der Künstlerausbildung 1918–1968. – Bonn: Druckhaus «Thomas Müntzer», BT Weimar, VG Bild-Kunst, 2007. – 260 s.
- ¹⁵ Washington Conference Principles on Nazi Confiscated Art. Diplomacy in Action. U.S. Department of State [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.state.gov/p/eur/rt/hlcst/122038.htm>
- ¹⁶ Дегенеративное искусство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://artworld.org.ua/ArtProm/Degenerativnoe_iskusstvo/
- ¹⁷ Крупнейшие аукционы Европы: где и когда? – Self made Trip [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://selfmadetrip.com/kрупнейshie-auktsionyi-evropi-gde-i-kogda/30.10.2016>.
- ¹⁸ Hopp M. Kunsthandel im nationalsozialismus: Adolf Weinmüller in München und Wien. – Köln: Böhlau Verlag, 2012. – 411 s.
- ¹⁹ Katrin Stoll Auktionshaus veröffentlicht Datensätze aus NS-Zeit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.deutschlandfunk.de/raubkunst-auktionshaus-veroeffentlicht-datensaeetze-aus-ns.691.de.html?dram:article_id=287740; Schmitz C. Kellerfund von Auktionsprotokollen der NS-Zeit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.deutschlandfunk.de/kellerfund-von-auktionsprotokollen-der-ns-zeit.691.de.html?dram:article_id=243416
- ²⁰ Entartete Kunst [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/e/entartete-kunst/>; Nazi plunder [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Nazi_plunder; Why finding Nazi-looted art is a question of justice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pbs.org/newshour/updates/why-finding-nazi-looted-art-is-a-question-of-justice/>
- ²¹ Entartete Kunst [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/e/entartete-kunst/>

Viktoriiia SOLOSHENKO,
Ph.D. in History,
Deputy Director for Research
at the Institute of World History of the NAS of Ukraine

OVERCOMING THE BURDENSOME NAZI LEGACY IN GERMANY'S CULTURAL SPHERE (ON THE EXAMPLE OF THE GERMAN ART INSTITUTIONS)

Abstract. The article examines the problem of overcoming the burdensome historical legacy of Nazism in the Federal Republic of Germany. Particular attention is attached to the mitigation of the impact of National Socialism on the cultural sphere. An important aspect of studying Nazi history is the analysis of the Weinmüller case, previously unknown archival documents that shed light on the dark pages of German history.

The article discusses the place and role of the 'Adolf Weinmüller' art institution in Nazi art trade. It has been revealed that this famous art auction house laid the foundations for the development of modern art in Munich and paved the way for the "Neumeister" auction house. The author emphasizes that the provision of access to the private archives of the "Neumeister" auction house, which is the successor of 'Adolf Weinmüller,' was a breakthrough in solving national socialists' crimes and an important step in overcoming the consequences of totalitarianism in Germany. By opening access to the archives of the auction house, Katrin Stoll, the owner of "Neumeister", encouraged scholars to conduct a detailed study. It is important to note that no other auction house in Germany has ever dared to take such bold steps. In such a way, the scientific basis was laid for a number of projects aimed at finding and declassifying archival documents.

The author emphasizes that Germany's experience in dealing with such an important problem as overcoming the burdensome historical legacy of Nazism through identification and restitution of property and cultural values looted by the Nazis, is invaluable. In recent decades, the process of addressing this range of problems has been put on a solid governmental footing.

Keywords: Germany, auction houses "Adolf Weinmüller", "Neumeister", cultural values, collections, trafficking, alienation, National Socialism.